

Døden

Døden

Terje Østigård

Copyright © 2026 Terje Østigård

Forlag: BoD · Books on Demand GmbH

Postboks 354 Sentrum, 0101 Oslo, bod@bod.no

Trykk: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273

22763 Hamburg, Tyskland

ISBN: 9788284512495

Forfedrene

I hver generasjon hadde fedreøksen tatt liv. Det var tre måneder siden Lauritz Lundegaard hadde fått øksen av sin døende far. Arven fra forfedrene forpliktet. Familiens heder og ære lå i unge, men sterke hender. Til tross for at Lauritz bare hadde overlevd tjueto vintre, så hvilte gårdens fremtid på hans skuldre.

Slekten hadde fått flere dødsstøt.

En stille tåre rant nedover kinnet idet Lauritz satte brennevinsflasken på bakken og løftet øksen. En svettedråpe fra pannen forente seg med tåren.

Solskinnet glitret i det matte, sølvgrå stålet. Den skarpe eggen var mørk og ujevn. Ingen visste hvor gammel øksen var, men den hadde vært i gårdens eie i manns minne. Den gikk fra far til sønn. Hver ny generasjon ble med tiden forfedre. De døde ga liv til slekten.

Øksen var et mektig våpen. Død manns blod hadde gitt den overmenneskelig kraft. Øksen var lagd av en gammel mestersmed. Det var ikke bare trollstålet som ga den skarpe eggen styrke, men øksen besatte livskraft. Hver eneste som hadde mistet livet i møtet med dette stålet, hadde gitt øksen mer kraft. Den dødes livskraft ble overført til øksen. Ingen visste hvor mange som hadde dødd av øksens skarpe egg, men det var utallige, og alle i familien gjenfortalte historiene om øksen med krefter sterkere og mer uovervinnelig enn andre mennesker og makter. I hver generasjon hadde nytt blod gitt øksen mer kraft og styrke. Slekten fiendeblod styrket fremtidens generasjoner.

Fedreøksen ga makt. Men i dag var styrken bare avmakt.

Knokene på hendene var hvite idet Lauritz hogg til med all kraft. Øksen kappet gjennom nakken med et eneste hugg. Det skarpe stålet delte hodet fra resten av kroppen. Det falt på bakken med ansiktet ned i gjørma.

Resten av kroppen lå livløs igjen på huggestabben.

Lauritz tørket en tåre og tok en stor slurk av brennevinsflasken.

Presten Peder Bratsberg smilte hånfullt og trykket det avhugde hodet lengre ned i gjørma. Foten mot ansiktet.

‘Du drikker for hedningene dine’, sa presten og spyttet på kroppen som lå på huggestabben. ‘Du skal råtne i helvete som din bror. Selv ikke Djevelens ild vil gjøre slutt på dine synder og lidelser. Måtte Skam ta deg!’

I en bondekultur hvor det forventes at bonden skal tie, ta imot og være stille, innordne seg i systemet og hierarkiet, være gudfryktig og samfunnets sliter, så visste Lauritz at det beste og tryggeste var å bøye nakken og se skamfull ut. Men tausheten var også et mektig våpen. Han skulle ikke si noe før han ble spurt og bare svare med enkle ord, helst ja eller nei. Det var mer mistenksomt å si noe enn å være en av de usynlige, de som alltid fins og er der for å gjøre jobben for øvrigheten og alle andre, men som likevel aldri synes med mindre det er noe galt eller noen er skyldige.

De fleste i bygden sto rundt Lauritz og Peder. Kirkens ruvende arkitektur rammet inn gudedramaet. Det var bevitnet av alle i guds åsyn. Forfedrene døde foran den kristne guden.

En fugl brøt stillheten og alle visste at dette representerte en ny tid. Det ville bli endringer.

Lauritz holdt enda hardere i øksen. Den eneste tanken han hadde var å kløyve skallen på presten. La fedreøksen skape rettferdighet og gjøre opp urett. Men han bøyde hodet og sa han ville komme til gudstjenesten i morgen. Taushetens raseri. Han ville ikke ende opp som sin bror.

‘ Dette var den siste avgudsstatuen vi hadde i Eikefossen!’ triumferte Peder Bratsberg med utslåtte hender foran forsamlingen. Bygden hadde sett Lauritz Lundegaard ødelegge familiens husgud fremfor kirketrappen. Trestatuen var halshugd, guden var død. Bespottet av kristne. De gamle gudene var fordervet i gjørme,

tilsølt i kristen jord. Forfedre som hadde vært med familien siden tidenes morgen. Slekten til Lauritz.

‘Det er ingen avgud!’ brølte Lauritz inne i seg. ‘Det er Fakse. Vår forfader.’ Den fem fot lange trestatuen var delt i to. Fedre-øksen hadde drept fedrestatuen. Lauritz hadde gjort det. Husguden hadde stått i gårdens høysete, vernet og gitt lykke til slekten i gode og vonde år. Ved hver jul og høytid var det blitt ofret til guden. Den fikk mat og øl. Nå var den bespottet og skjendet. Den var en huggestabbe.

Lauritz tordnet inne i seg, men han sa ikke et ord. Det var ingenting han kunne gjøre. Ikke her, ikke nå.

Familien Lundegaard var utstøtt av kirken, men støttet av samfunnet. De hadde venner. De var ikke de eneste som foraktet prestefamilien i bygden. Tradisjonen sto sterkt i Setesdal. Kristendommen og prestene ville ødelegge alt som var viktig og riktig. Prestefamilien Bratsberg hadde i mange år kjempet mot bygden og historien. Nå var det prestesønnen som hadde overtatt kors-toget mot tradisjonen og forfedrene.

‘I dag er det nøyaktig et år siden Isak Lundegaard ble halshugd for drapet på min far, den salige presten Theodor Bratsberg’, sa Peder Bratsberg. ‘Her i bygden har familien Lundegaard vært et ormebol for synd og Satans gjerninger. Hedendommen har stått sterkt, men nå skal denne styggedommen utryddes en gang for alle. Og hva passer bedre enn å la Lauritz Lundegaard drepe sin egen avgud på samme måte som hans bror ble drept med hals-hugging for mordet på min far?’

Peder Bratsberg lo foraktelig og kikket med brennende øyne på Lauritz.

‘Fra i dag er det kun Guds lære og kjærlighet som skal regjere her! Og jeg skal være deres hyrde og gjete dere til trygghet og den sanne lære. Jeg skal personlig utrydde all hedendom i denne gudsforlatte bygden. Nå er det slutt på mørkets makter, svart magi og avguder!’

Forsamlingen så usikkert på Lauritz, men ingen sa et ord.

Lauritz så ned. Han kjente ikke bare skam, men det var offentlig fornedring. En avretting, ikke bare av ham, men hele familien. Og han visste at broren Isak ikke hadde drept Theodor Bratsberg. De hadde vært på fisketur da Theodor døde, men det var ingen som kunne bevitne hva som skjedde og hvor de var. Peder Bratsberg og broren Jacob hadde begge vitnet under ed i rettssaken at det var Isak som drepte Theodor. Politimester Carl Schmidt hadde ikke hatt andre valg enn å følge rettens dom og sende Isak til boddelen i Christiania. Hovedstaden.

Lauritz la fedreøksen i ryggsekken. Han ville ha hevn. Han ville drepe Peder og Jacob Bratsberg. Han ville ikke leve dette livet. Det fantes ingen alternativer lenger. Fedreøksen forpliktet. Forfedrene forpliktet. Og Lauritz hadde sviktet dem alle.

‘Kom. Vi går hjem’, sa Ragnar Birkeli. Ragnar var odelsbonden på nabogården, jevn gammel med Lauritz’ far og del av familien. Familiene hadde felles forfedre. Samme bestemor. Han var som en onkel. Ragnar la armen rundt skulderen til Lauritz.

‘Ikke gjør noe dumt nå. Ikke gjør noe dumt.’

De gikk med senket hode bort fra kirken. ‘Din dag skal komme. Vær du trygg. Men ikke i dag.’

De brøt seg gjennom folkemengden. Stemningen var urolig. Et ubehag spredte seg blant alle. Hva som skjedde her i dag kunne skje hvem som helst i morgen.

Ragnar og Lauritz gikk i stillhet, ikke stolthet. Det tok lang tid før Ragnar sa noe.

‘Lauritz?’

‘Ja?’

‘Jeg tror tiden er inne. Du er moden og klar for å besøke Huldra Berg. Du må lære av hennes visdom. Når du er opplært og ferdig, vil du være mektigere enn prestebrorene.’

Lauritz så solen stige opp over fjellene i øst. Elven Otra levde sitt eget liv, rant forsiktig, en blodåre som ga liv og tok liv. I bunnen av dalgangen ville kirken snart våkne opp til nytt liv.

Tidlig morgen hadde ikke blitt ny dag.

Det var fredfullt.

Den eneste lyden som aldri kunne bli stilnet var duret av kraftfullt vann i Eikefossen. Bortsett fra på vinteren.

Det var et hardt liv å leve på Vestre Stølen, men de hadde overlevd. Familien Lundegaard var ikke født på livets solside, men de levde heller ikke på samfunnets skyggeside. Sammen med familien til Ragnar Birkeli bodde de på gårdene øverst opp mot høyfjellet. Så høyt oppe i dalen måtte man jobbe ekstra for føden. Jordbruket ga ikke mye, men poteter ga sikkerhet. Kornet feilet ofte. De hadde den øvre delen av skogen for seg selv. Bær, fugl og smådyr.

Over skogen var fjellet. Vestre Storvatn. Det store vannet som var kilden til Eikefossen. Det var lite fisk i Vestre Storvatn og på sommeren delte vannet og fossen opp dalen på tvers. Det tok nesten en hel dag å gå rundt vannet hvis man ville komme på den andre siden av fossen. Der hvor Huldra Berg bodde i sin steinhytte.

Seidkonen.

Vinteren var en farlig fiende på fjellet, men også en venn. Vannet frøs til is og når sulten var som størst, hadde jakten mer enn en gang gitt de den ekstra maten som fikk dem gjennom den vanskeligste tiden.

Lauritz lyttet til fossen. Fra Vestre Storvatn var det flere hundre meter ned til dalen hvor fossen rant ut i Otra. Vannet i fossen bandt alle i bygden sammen i et skjebnefellesskap kontrollert av presteskabet. Hvis noen ville reise nordover i dalen, så måtte de

krysse broen ved kirken. Kirken og gravplassen lå på den beste plassen i bygden. Sandsletta. Fra prestegården kunne de sitte i kjøkkenet og se veien og alle som krysset broen over elven. Presten og kirken hadde kontroll på alt og alle i bygden.

Lauritz var ferdig med dyrenes morgenstell. Han ville ha et par timer for seg selv før gudstjenesten. Han tok fiskestangen og gikk sakte nedover stien som ledet til hovedveien. Etter en halv time sto han ved porten til kirkegården. Isak Lundegaard var ikke begravd der. De hadde ikke fått ham hjem. Lauritz gikk videre, forbi kirken og prestegården. Han så bevegelser og skygger i kjøkkenvinduet, men fortsatte videre. Over broen.

De kalte broen for Alvebroen. I det kraftige vannet fra fossen bodde det mange ånder. Alver og farlige forfedre. Nøkken.

Kirken hadde lenge prøvd å fortelle folk at det var bare skrøner og trolldom, men alle visste at kirken hadde feil.

Lauritz fortsatte videre til Trollsteinen. Det var et veikryss, en milepæl. Hovedveien i dalen gikk nordover. De dro sjeldent sydover til Christiansand, selv om det bare var en lang dag på hesteryggen.

Lauritz kikket på Trollsteien. Det ble ofret til steinen. Smør og noen dråper blod ble gitt til groper i steinen. Bak steinen var det en hellig kilde. Vinterkilden som aldri frøs til is selv på de kaldeste vinterdagene. Det gikk en smal sti vestover og opp på høyfjellet, til den andre siden av den mektige Eikefossen, dit hvor Huldra Berg bodde. Han hadde bare vært på den siden av fossen en gang og sett steinhytten på avstand.

Lauritz gikk til høyre.

Kirken hadde ikke prøvd å gjøre noe med den store gravhaugen i bygden. Eikehaugen. Den store gravhaugen med eiketreet. Det var der forfedrene var begravd.

Lauritz likte alltid å sitte her og tenke, være alene, drømme.

I skyggen av treet lot Lauritz blikket glid oppover dalen.

Fiskeplassen nedenfor det lille stryket i Otra.

Isak og han fisket etter ørret der. Med stang eller garn fikk de alltid fisk. Selv om de måtte passere prestegården og kirken, så var det idyll å sitte på gravhaugen og speide utover dalen, opp fjell-sidene, langs elven i begge retninger.

Det var her brødrene Isak og Lauritz fisket da Theodor Bratsberg ble drept. En tidlig søndagsmorgen som denne, før gudstjenesten. Isak hadde lagt sekken sin med konfirmasjonsbibelen i våpenhuset.

‘Hvem trenger bibelen for å få fiskelykke?’ sa Isak på spøk. ‘Kanskje jeg skal mette hele bygden med noen fisk og litt brød etter gudstjenesten.’

De var lykkelige sammen. Lauritz så opp til sin to år eldre bror. Nå var han borte. Uskyldig dømt og drept for et mord han ikke begikk. De var her og fisket.

Ingen visste hvordan Theodor Bratsberg hadde blitt myrdet. De første av bygdens forsamling hadde funnet ham død på kirke-trappen. Blod strømmet fra tinningen og farget den hvite preste-kragen til en dødens rose, vakker på avstand, men dødelig for den som ble fanget og stukket av dens torner.

Prestens blod fanget Isak. En død manns blod kan drepe.

Det som sto skrevet i blod trengte ikke flere beviser.

Isaks sekk ble funnet under prestens kropp. Konfirmasjonsbibelen var rød av blod, men Isaks navn kunne tydelig leses. Ingen kunne betvile at det var Isaks sekk og bibel.

Det var Jacob Bratsberg som åpnet sekken og løftet opp den blodstenkte bibelen i triumf. Bygdens folk hadde stimlet til da de første kirkegjengerne skrek i forferdelse over å finne den drepte presten på kirketrappen. Prestesønnene kom løpende fra preste-gården.

‘Det er Isak Lundegaard!’ ropte Jacob Bratsberg med harm-dirrende stemme. ‘Det er Isak som har drept min far.’

Ingen av de tilstedeværende kunne si noe.

Ubesvarte spørsmål.

Det virket usannsynlig at Isak Lundegaard skulle drepe presten Theodor Bratsberg, men de hadde alle sett den døde kroppen ligge over en sekk. Og i den sekken tok Jacob Bratsberg ut Isaks bibel. Det var fakta som ikke kunne betviles.

Et kvarter før gudstjenesten kom Isak og Lauritz gående over broen mot kirken. Med hver sin fiskestang kom de smilende. Det var en vanlig og hvilken som helst søndag, som de startet med å fiske før de pliktskyldig satt på kirkebenken og hørte om Gud og Satan.

Denne søndagen hadde ikke lykken stått den kjekke bi. Det ble ingen fisk.

‘Der er de!’ skrek Peder Bratsberg da de passerte prestegården på vei mot kirken. Alle i forsamlingen snudde seg mot brødrene. Klokkeren løp mot dem og tok et hardt tak om Isak. Lauritz skjønte ikke hva som skjedde og Isak vred seg løs.

‘Hva i helvete gjør du?’

‘Dette kommer du ikke til å slippe unna med!’ freste Peder Bratsberg. Klokkeren Jon Larsen dyttet Isak fremfor seg og forsamlingen trakk seg tilbake og ga plass til brødrene. De sto foran den døde presten og stirret ham inn i øynene.

Blodet hadde sluttet å renne fra hodet. Isak så med en gang at det var hans sekk, som lå ved siden av presten. Tildekt i blod. Og Jacob Bratsberg holdt opp konfirmasjonsbibelen med sin blodrøde hånd, farget av sin fars død. Jacob kikket på Lauritz og Lauritz kunne se et svakt smil og leende i hans øyne. En glad og triumferende ondskap i sorgen.

‘Der er morderen!’ sa Jacob og pekte med bibelen på Isak.

Tiden sto stille for Lauritz. Først forsto han ikke hva som skjedde, hva som hadde hendt. Kroppen stilnet og ble urørlig. Detaljene ble diffuse og minnene borte.

De gikk tilbake til gården.

Alt var grått. Alt var tomt.

En uendelig avgrunn.

To dager senere kom politimester Carl Schmidt fra Christiansand. I Eikefossen var det ingen politi eller fengsel. Det var presten som styrte over loven og moralen. Jacob hadde umiddelbart satt avgårde til hest og ridd den lange dagen det tok å komme til Christiansand. Isak hadde gått inn i sin egen verden og sa ingenting før politimesteren med sin betjent Severin Weidemann banket på døren. Carl Schmidt begynte å bli en aldrende herre med grått hår og stor mustasje, stolt av sin hjelm og uniform, som ble trangere og trangere for hvert år. Severin Weidemann var bare halvparten så gammel, men med dobbelt så store ambisjoner. Severin Weidemann ville helt opplagt bli politimester og han ville bli det så raskt som mulig. En bedre paragrafrytter enn rytter til hest. Prestesønnene Jacob og Peder fulgte med ordensmakten til familien Lundegaard.

Uansett hva Lauritz sa, så kunne han ikke forklare hvordan Isaks sekk med konfirmasjonsbibelen havnet under den døde og blodige kroppen til Theodor Bratsberg.

‘Han må ha mistet den da Theodor kjempet imot’, sa Jacob. ‘Og deretter flyktet i panikk etter ugjerningen og glemte at sekken lå igjen.’

Politimester Carl Schmidt var ikke helt overbevist over forklaringen. Det var like sannsynlig at brødrene var på fisketur og hadde lagt sekken i våpenhuset før gudstjenesten. Men det var ikke mulig å se bort fra det uomtvistelige faktum og beviset at Isaks sekk med bibelen lå under den drepte kroppen.

Det var da Isaks likkiste ble spikret igjen.

‘Jeg hørte fra prestegården at min far skrek med høy røst «Nå er det nok, Isak!»’ sa Jacob.

‘Jeg også’, sa Peder, og fulgte opp med svaret på spørsmålet de visste politimesteren ville stille. ‘Det har alltid vært bråk med Lundegaard-brødrene, så vi tenkte ikke mer på det og gikk ikke til kirken for å se hva som skjedde. Vi skulle jo uansett til gudstjenesten snart.’

Politimester Carl Schmidt så skeptisk på prestesønnene. Det var noe som ikke stemte og forklaringen virket søkt og konstruert.

Historien passet litt for godt og var for enkel.

‘Hva skal motivet til Isak Lundegaard være?’ sa Carl Schmidt. Spørsmålet var mest til ham selv, eller Isak, men Peder svarte.

‘De har alltid vært hedninger og avgudsdyrkere. Det ligger i deres natur. I Djevelens natur.’

‘Det er mye som ikke stemmer’, sa Carl Schmidt og vendte seg mot Isak. ‘Du må nok uansett bli med til Christainsand. Og det blir opp til retten og dommeren å avgjøre om du er skyldig eller ikke.’

I rettssaken hadde en fattig bondesønn ingenting å stille opp mot øvrigheten. Den blodstenkte konfirmasjonsbibelen og vitnemålene fra to prestesønner var ubestridelige. Forklaringen om fisketur overbeviste ikke dommeren. Det ble dødsstraff. Isak ble sendt til hovedstaden for å dø.

Lauritz så fedreøksen fremfor seg. Den lignet på bøddeløksen, men den var mindre.

Eiketreet ga en mørk skygge over ansiktet til Lauritz.

Prestebroðrene hadde løyet med vilje av pur fandenskap. Isak ble drept fordi de hadde makt. De ble trodd fordi de var prestesønner. De kunne bruke makt fordi ingen hørte på en fattig bonde.

Lauritz tenkte tilbake på fjoråret. Isak iført håndjern og innelåst i ei kjerre på vei til bøddelen. Sykdommen til faren.

I Setesdal var livet en kamp for å overleve. Familien Lundegaard holdt på å gå under.

Kirkeklokken ringte og påminnte Lauritz om at han snart måtte sitte taus på kirkebenken og ta imot mer fornedring. Høre Peder Bratsberg forkynne om Gud og Satan, synd og straff, de rettroende som dem selv og alle de prektige.

Hedningene i bygden, sånne som familien Lundegaard og Birkeli.

Hvem var det som hadde slått ned og drept Theodor Bratsberg?
Spørsmålet hadde hjemsøkt Lauritz det siste året. Han kunne ikke fri seg fra tanken om at det var en god gjerning.

I prinsippet.

Hvis det ikke hadde vært for at Isak ble dømt for mordet.

Peder var 30 år og nyutdannet prest. Det var naturlig at han fulgte i sin fars fotspor. Det visste alle og derfor ga det ingen mening at Peder eller Jacob skulle drepe sin egen far. Riktignok var faren et ondt og dårlig menneske, det var brødrene også, men en slik handling var uforståelig. Jacob hadde hele livet bodd på prestegården og som yngstesønn, tre år yngre enn Peder, hadde han aldri gjort et hederlig dags arbeid. Han levde og snyltet på familien, som ga ham alt. Jacob spiste graut med en sølvskje i hver hånd. Moren deres døde rett etter fødselen under uklare omstendigheter. Theodor Bratsberg mistenkte at konen døde av magi og svartekunst. Jacob ble født velskapt og livet smilte, men etter noen uker ble moren syk og døde i store smerter. Etter det vokste Theodor Bratsbergs hat mot de kloke konene og den gamle tradisjonen.

Huldra.

Lauritz smilte bittert. Han reiste seg opp på gravhaugen hvor forfedrene i bygden lå begravd. Eiketreet kastet en siste skygge over ansiktet og han så mot prestegården, som lå et steinkast fra broen. Under store deler av oppveksten til prestesønnene var det tjenestepiken Tora som gjorde alt husholdet på prestegården. Det var bygdens dårligste spøk at Tora var så svaksynt at hun alltid klarte å gå i en dørkarm og få blått øye. Ingen lo av vitsen, men den hadde ofte blitt fortalt. Og tydeligvis var ikke synet blitt bedre etter at Theodor døde, tvert imot. Lauritz unnet ingen å bli prestefrue eller å være tjenestepike på prestegården.

Ragnar Birkeli tok av seg lua og satte seg ned ved siden av Lauritz på den bakerste benken i kirken. Et lite nikk, ingen ord.

Klokkeren kom løpende ned trappene fra kirketårnet. I tillegg til å være kirketjener var Jon Larsen også organist. Snart kom det sure toner ut fra et gammelt orgel. Gamle kirketanter sang salmer med vibrerende og dirrende stemmer. Ingen hadde samme toneleie. Gud er god. Sannheten og frelsen.

Fra bakerste rad så Lauritz presten Peder Bratsberg sitte på en stol med bibelen i foldete hender og ventet på at han skulle begynne å predike om Gud. Prestekappen satt trangt. Det svarte håret lå nykjemmet over hodet, som var like rundt som dobbelt-haken. Lauritz var sikker på at Peder Bratsberg hadde spist mer rømme og fleskesvor i sitt liv enn det han noen gang ville komme til å gjøre. Men hardt arbeid og vassgraut gjør kroppen sterk.

Lyden fra kirkeorgelet døde ut og Peder Bratsberg gikk opp på prekestolen. Han åpnet bibelen demonstrativt og speidet ut over forsamlingen. Det var ingen lyd i kirkerommet. Det var fylt opp av presten. Peder tok et dypt åndedrag og med harmdirrende røst startet forkynnelsen.

‘Vi skal drive ut all ondskap og ormebol i denne bygden. Satans tjenere skal stå til rette for Gud. I vår Herres verden skal vi sammen kjempe mot synd og fordervelse. Syndere som tilber Djevelen skal brenne i helvete!’

Lauritz visste ikke om presten kikket direkte på ham. Hodet var bøyd og øynene stirret ned i kirkegulvet.

‘I går ødela vi den siste avgudsstatuen her i bygden. Vi har kommet et stykke på veien mot et kristent og hederlig samfunn. Men det er mye hedendom og ugudelighet igjen.’

‘Og det sier jeg dere’, ropte Peder Bratsberg med hevet pekefinger. ‘Jeg gir meg ikke før jeg har utryddet all ondskap og vrang-

lære fra denne bygden. Jeg vet at mange av dere i mørkets skjul besøker trollkjerringa Huldra Berg. Hvis det ikke hadde blitt forbudt, skulle jeg personlig ha sørget for at hun ville bli brent, som en heks på bålet. Men vi lever i nye tider nå. Opplyste tider. Og jeg forbyr dere å oppsøke henne. Mørkets magi er ondskap. Hun er Satan og Djevelens datter. Denne hedendommen er vederstyggelig. Styggedom.'

'La oss be Fader Vår.'

Lauritz foldet sine hender. Han hadde fremdeles ikke løftet blikket fra kirkegulvet. Midt i bønnen da alle andre også satt med foldete hender og kikket ned, løftet han blikket og ble møtt av de glimtende øynene til Ragnar Birkeli. Med et smil som sa at siste ord om Huldra Berg ikke var sagt.

Lauritz hadde aldri snakket med Huldra Berg. Han hadde alltid som ung holdt seg på avstand når hun kom ned til bygden. Det var noe farlig ved henne. Hun var i kontakt med makter mektigere enn den kristne Gud. Det sa i alle fall Ragnar. Hun kunne snakke med forfedrene og formidle hva de vil. Bruke deres styrke, bli udødelig.

'Klok kone', sa Ragnar. 'Det er ikke en medisin hun ikke kan lage. Hun bruker døden til å gi liv. Forfedrenes makt kan bli din kraft.'

De gikk sakte hjem fra kirken til Vestre Stølen.

Døden ga håp.

'Det er det som er forskjell på oss og kirken', sa Ragnar. 'Dette er ekte og effektivt. Hvis du tror på mirakler, så kan du be i kirken, men har det noen gang vært til hjelp når du virkelig trenger noe? De foldete hender gir kun makt til presten. Mirakler skjer ikke. Vi må ta saken i egne hender. Kirken kaller det magi og hekseri, men det er kun forfedrene som hjelper oss. Det er ingenting magisk over dette. Det er direkte. Det er overføring av krefter. Fra en person til en annen. Det er derfor det må være størst mulig likhet. Og det må være fysisk. Du må overføre kraften direkte.'

‘Det er da det fungerer. Du må bruke hodet’, sa Ragnar latterfull mens han pekte på sin egen hodeskalle med pekefingeren.

‘Du kan bare vinne over døden gjennom å bruke døden’, sa Lauritz tankefullt.

‘Du begynner å forstå.’

‘Hodeskaller er det mest effektive’, sa Lauritz ettertenksomt.

‘Uten tvil’, sa Ragnar. ‘Det muliggjør å ta over selv en fiendes kraft, og da blir man sterk og mektig. Selv om disse kreftene ble brukt til fandenskap og elendighet, som for eksempel drapet på din bror, så kan man selv bestemme hva man vil gjøre når man først har fått tilgangen til denne ekstra kraften. Det er derfor det er en god gjerning å gjøre det du skal gjøre. Ikke bare tar du kontroll over de farlige maktene og fienden, men du kan også bruke denne kraften til noe godt.’

Ragnar lo på spøk, han hadde hadde et glimt i øyet.

‘Eller til noe dårlig. Men sånt gjør ikke vi. Sånn er ikke vi. Det er derfor du må gå til Huldra Berg.’

‘Det er sant’, sa Lauritz. ‘Jeg kan gjøre mye godt ved å overvinne det onde. Min far kan bli frisk. Vi vil ikke bli angrepet av så mange farlige ånder. Det vil bli tryggere her i bygden. Vi vil alle tjene på det.’

‘Ikke sant?’ sa Ragnar. ‘Det er derfor tradisjonen vår står så sterkt hos oss. Den gjør oss godt.’

Lauritz tenkte på Huldra. Hver gang han passerte prestegården og gikk over broen som krysset elven fra fossen, så gikk han forbi stien som ledet opp til fjellet og Huldres steinhytte. Tiden var kommet. Huldra hadde svarene han trengte. Svarene alle trengte.

‘Skal du overvinne ondskap, så må du ha større makt og kraft enn de onde’, sa Ragnar. ‘Kristenmanns blod forderver vår tradisjon. De kristne åndene er ikke gode, men djevelske. Se bare på din far. Og jeg vil ikke en gang snakke om hva de gjorde med din bror.’

Olav Lundegaard satt halvt oppreist i sengen. Øynene flakket ukonsentrert. Husfruen hadde hjulpet ham inn fra utedassen. Lauritz så sin mor plassere en stor pute bak ryggen til Olav så han skulle sitte godt. Hun prøvde å mate ham med litt grøt, men tungen ville ikke la maten passere. Spytt og oppgulp rant sakte ned over haken. En stor flekk på skjorten av gamle matrester og kroppsvæsker ble større hver dag.

Solfrid sukket tungt. Det hadde blitt mange ekstra byrder og tunge tak etter at Isak døde. Demonene plaget Olav. Plutselig kunne han skrike. Snakke usammenhengende. Han var blitt en tomsing.

I ukene etter at Isak ble avrettet, ble sinnet til Olav verre og verre. Sjelen ble syk. Tankene var overtatt av de onde. Olav hadde tapt forstanden.

Det hadde smertet Solfrids hjerte å se sin kjære ektemann tape kampen mot de onde åndene, men det var ingenting hun kunne gjøre. Noen dager var bedre enn andre, og av og til kunne de snakke sammen. Men uansett hvor positivt og bra det så ut, så kom alltid demonene tilbake. Olav klarte ikke å overvinne de onde åndene, som tok kontroll over hjernen og hjertet. De var alltid for mange og for sterke. De var kristne og hadde fulgt i dødens fotspor.

Henrettelsen av Isak og sykdommen til Olav var Theodor Bratsbergs hevn. Det var Solfrid Lundegaard helt sikker på. Det var den gamle prestens ånd, som hjemsøkte og fordervet hennes ektemann.

Solfrid hadde prøvd alt som sto i hennes makt. Hun fryktet ikke døden. Den kom når tiden var inne og det var ufravikelig, men hun skulle kjempe så lenge livspusten fortsatte å holde ektemannen ved liv.

Olavs kropp og sjel var under angrep. Solfrid hadde aldri tidligere sett et så kraftig angrep. Hekseskudd rammer ryggen når vettene hugger til, men de forsvinner etter hvert. Febersyken kan komme plutselig og sende kroppen inn i skjelving. Hodeverk er dvergsmedene som hamrer løs. Tusser og troll, vetter og onde ånder, og misunnelige forfedre, gjør hva de kan for å skade de levende.

Solfrid hadde prøvd å jage åndene bort med den sterkeste medisinen hun hadde, men ingenting hjalp. Jo verre en medisin smaker, desto mer blir de onde åndene plaget, og blir det ille nok, så forsvinner de og hopper over på en annen uskyldig.

Solfrid hadde prøvd årelating. Hun tappet ut mye av Olavs blod, men kroppen ble bare svakere. De onde åndene satt fast. Det var ikke mulig å tømme de onde ut av kroppen. Aldri hadde hun tidligere hørt om eller sett slike mannevonde vetter. Hvis hun ikke kunne finne en snarlig løsning, så var hun redd at de ville overvinne Olav for alltid. Han kjempet imot, men selv en sterk bjørn kan ikke stå imot slike krefter.

Hun ville ikke bli enke. Hun hadde mistet en sønn og ville ikke miste sin mann.

‘Hvem er disse vettene?’ sa Solfrid lavt til seg selv mens hun igjen prøvde å få inn litt mat i Olavs munn. Øynene var apatiske og kikket tvers igjennom Solfrid. Han var ikke i sin egen verden. Han var i en annen verden, regjert av de uregjerlige, de som ikke ville ham vel.

Solfrid hadde lært i kirken om Gud, Jesus og sjelen, og selv om alle sa de trodde på Gud og treenigheten når de sang og stilte plikt-skyldig til gudstjeneste hver søndag, så var det ingen som gjorde det med hjertet. Verden var ikke så enkel som presten sa. Den kristne guden var ikke god. Det kunne alle se. Olav var beviset.

Hun tenkte på de gamle og hva de hadde fortalt. Hvert menneske og hver slekt har følgesvenner. Gode og snille venner. De er beskyttere som verner og kjemper mot de usynlige. Alle har

en individuell og personlig beskytter i tillegg til en kollektiv følgesvenn som beskytter hele familien og slekten. Olav hadde alltid hatt en sterk beskytter, en dobbeltgjenger som alltid var et lite steg foran og ledet vei og varslet om farer. Det ble sagt at Olavs beskytter var en bjørn og han skulle opprinnelig ha fått navnet Bjørn, men presten ville gi ham et kristent navn etter gudekongen Olav. Men Olav var en Bjørn, stor og sterk. Og skadeskutt.

Slektens følgesvenn hadde alltid tatt godt vare på familien. Dette var en kvinne. Lys, vakker og fager. Hun ga liv til mødrene og fruktbarhet til åkrene. Selv i uår og vanskelige tider, så hadde de alltid hatt nok mat og overlevd. Sulten var en annen ufravikelig følgesvenn, en fiende av slekten, men kvinnefølget hadde alltid overvunnet familiens fiender og farer. Slekten hadde en sterk gudinne som kvinnefølge. Hun ga mat og trygghet.

I mørket som hadde senket seg over familien var det vanskelig å se lyst på fremtiden, men Solfrid hadde drømt godt i natt. I klar-syn hadde hun sett både Olavs følgesvenn og slektens kvinnelige følgesvenn. Bjørnen, Olavs følgesvenn, hadde ikke varslet om døden, snarere tvert om. Bjørnen hadde reist seg opp på bak-beinene og slått ihjel en svart skygge av en skapning med sine store labber. Bjørneklørne skar gjennom ansiktet. Kvinnefølget hadde smilt og Solfrid hadde sett barn springe på åkrene nedenfor gården. Ikke bare hos dem, men også på gården til Ragnar.

Med en rykk var Solfrid tilbake i virkeligheten. Huguen var flyktig og kunne fare av sted, reise bort fra elendighet og plikter. Tanken var en venn og en fiende. Den kunne flykte, men det kunne ikke Solfrid. Hun var tilbake i stua på gården. Spytt rant fra Olavs munn. Ned på skjorta. Hun tørket det opp. Det var ingen tid for dagdrømmer. Det var dags for hardt arbeid. Idet hun gikk for å hente vann, så tenkte hun likevel hvor godt det måtte være å kunne skifte ham, bli en annen. Hamskiftet. Falle livløs ned på bakken og la sjelen fly. Bli en ulv, ørn eller falk, reise til forfedrenes verden og ordne opp, få dem til å hjelpe Olav, og der-

etter komme tilbake og alt ville være som før. Slik familien hadde det før Isak ble drept.

Det var hugen som var på flukt igjen.

Men drømmene gir håp, tenkte Solfrid idet hun tok bæreåket over skuldrene og gikk ut døren.

Bæreåket, eller tverrtreet, gaven hun hadde fått i bryllupet. Det var en praktisk gave og jobben måtte gjøres. Det var et fint bæreåk Olav hadde gitt henne, ikke bare en enkel trestokk. Det var utskjært med geometriske motiver og sirkler. På hver ende var det festet en tung trebøtte. Det var en enkel jobb å gå med de tomme bøttene til fossen, selv om de veide om lag tretti kilo. Fulle med vann var vekten det dobbelte. Solfrid gikk denne turen minst fem ganger hver dag. Hesten og kyrne skulle ha sitt, og koking og vasking krevde også vann. Det var et forferdelig slit, og Solfrid var glad det var sommer. På vinteren var det lidelse uten sidestykke, et frosset og iskaldt helvete.

Farlig. Hun hørte bruset fra Eikefossen. Lyden som ville bli sterkere jo nærmere hun kom. Fossen hadde alltid gitt liv. Den var voldsom og farlig, men i hver generasjon hadde den vært en beskytter for familien.

Hun åpnet døren og kom ut på tunet da hun så Ragnar. Han kom med en hane. Beinene og nebbet var fastbundet.

‘Hvordan står det til med Olav?’ spurte Ragnar.

‘Det er dessverre ingen gode nyheter. Jeg synes han blir verre. Livskraften blir svakere og svakere. Jeg føler meg hjelpeløs.’

Ragnar smilte bittert og skar en grimas. ‘Hvilken djevlskap. Forresten, er Lauritz hjemme?’

‘Han er i låven’, svarte Solfrid. De hadde ikke mye, men Olav hadde insistert på å bygge en liten låve. Det var mer et uthus enn låve, men det var funksjonelt. Hesten, de tre kyrne og fire sauer sto tett sammen i den lave førsteetasjen og de holdt varmen under de kalde vintermånedene. En smal trapp av tre gikk opp til en liten dør i andre etasje. Skråtaket gjorde bygningen liten, men det

var et matforråd, et lite stabbur. Korn, poteter. Sprit. Kjøtt fra slaktingen.

Solfrid kikket på hanen Ragnar bar med seg.

‘Skal du slakte en hane?’ spurte Solfrid litt forundrende, men mest foruroliget.

‘Nei’, sa Ragnar. ‘Dere har også noen haner?’

Solfrid tok de tomme bøttene og begynte å gå mot fossen. Hun visste at det var best ikke å spørre. Men hun hadde drømt, og det var en god drøm.

Huldra Berg hadde mest sannsynlig en gang i tiden vært en vakker kvinne, eller hun kunne ha blitt en særdeles vakker kvinne, men livet hadde satt sine arr på utsiden og innsiden av kroppen. Det var umulig å si hvor gammel hun var og furene og rynkene i ansiktet røpet ikke hennes alder.

Den rakryggede holdningen og de lange, senete armene vitnet om at hun kanskje ikke var så gammel som hun så ut. Et blondt hår som begynte å bli grått dekket mesteparten av den lange ryggen, og hva som enn hadde vært hennes lodd i livet, så var hun ikke knekt og underkuet av motgang og menn med makt. Det var en sterk kvinne, men hun var også et såret og skadet menneske. Utstøtt av livet på samfunnets skyggeside.

Blikket var intenst og brennende. Store og mørke øyenbryn skar igjennom pannen og det lyse håret.

Selvsikkerhet.

Kunnskap gir makt. Ingen hadde mer kunnskap om mektige makter enn Huldra.

Ryktene var mange, men ingen visste hvem hun egentlig var og hvorfor hun bodde alene på fjellet. Hvem som var hennes foreldre. Hvor hun kom fra og hvordan hun kjente til mørkets krefter.

Det ble sagt at hun som nyfødt ble satt ut i skogen for å dø, men skjebnen ville det annerledes. Hun ble funnet av smedene som bor i berget. Mestersmeden er i dag en gammel mann. Håret er ikke lenger grått, men hvitt. Hva han heter er også ukjent, men han kalles bare Hvitskjegg. Hvor han bor er også usikkert. Noen ganger er han i smedhytten lengre nord i dalen, men i løpet av store deler av året er det ingen som vet hvor han holder til. Eller hva han gjør. Det er sønnen Kolbjørn som nå er smeden. Det sies også at Huldra og Kolbjørn er like gamle og vokste opp som halv-

søsken. Men ingen vet, og strengt tatt er det ingen som virkelig vil vite. De fleste oppsøker bare smeden når de må og trenger et jernredskap. Enda færre ville vedkjenne seg at de oppsøker Huldra.

Men når nattens mørke har senket seg over dalen, så tusles det i kratt og på gjengrodde stier.

Månen lyste sterkt og i dag kunne Huldras steinhytte ses på lang avstand. Skyggen fra huset speilet seg i det svarte vannet. Vestre Storvatn var en svart himmel på natten. Speilbildet glinset av sølv. Det lyste om fjellet.

Fra skorsteinen kom det røyk. Et svakt lysglimt fra vinduet.

Huldra sto over gryta inne i hytten. Det var flere timer siden hun hadde spist. Det kokte langsomt. Over ildstedet hang det en lang tverrbjelke med et utskåret hestehode. Gryta hang i en krok festet under hestehodet. Hvilken mat Huldra Berg spiste visste heller ingen. Hun kom ned til bygden og handlet småting, men hun levde alene på fjellet. Hun levde et liv som ingen andre.

Flammene slikket forsiktig på gryta. En stor eikestamme lå på gulvet, halve eikestammen lå inne i ildstedet. Etter hvert som stammen brant opp, så skjøv hun den lengre inn i flammens makt. Ingenting unngår ildens kraft. Mindre trestykker bygde opp et lite bål under gryta.

I enden av ildstedet sto en jernstav stukket ned i asken. Den var nesten like lang som Huldra. På toppen av staven var det et ørnehode. Fjær hang ned.

Det var en ørnestav.

Huldra rotet rundt i ildens aske med staven. Blåste forsiktig. Flammene tok ny kraft.

Væsken i gryta begynte igjen å koke. Det var ikke mat. Det var tyktflytende. Illeluktende.

Huldra åpnet en lærpung og tok ut noen tørre blader, som hun knuste med de senete fingrene. På veggene hang det flere bjørneskinn. Ulv. Kranier fra ukjente dyr. En stor og tung klubbe av tre sto ved siden av døren. Den hadde naturlige pigger fra kvistene

som en gang hadde vært der. Helt innerst i det ene hjørnet sto et gammelt sverd. Det hadde ingen slire, men sto lent inn mot veggen.

Gamle bein ble malt i en stor morter. Pulverisert. Fragmentert. Støv av fortiden som ga makt i fremtiden. Opp i gryta. Huldra spyttet og rørte rundt.

Plutselig stanset hun opp. Lyttet. Sakte og urørlig gikk hun mot døren. Det var ikke et vindpust ute. Ikke et åndedrag inne.

Hun kikket på klubba som sto ved dørkarmen. Løftet den opp. Huldra holdt pusten.

Det banket forsiktig på døren.

Dette var ingen som ville henne vondt. Bankingen var usikker og sökende.

Huldra åpnet og kikket på en vettskremt Lauritz Lundegaard stå i mørket utenfor med to haner hengende i den venstre hånden.

‘Jeg har ventet lenge på deg. Velkommen. Stig på, min venn. Du er velkommen.’

Huldra lyttet. Hun sa ingenting. Bare stirret på Lauritz med gjennomtremgende øyne. Et brennende blikk. Sylskarpt. Stikkende. Øyenbrynene var hevet. Det rev inne i kroppen. Han var mentalt naken, blottet for hemmeligheter og sannheter. Hun visste alt, ikke bare det han hadde sagt.

‘Jeg kan hjelpe deg’, sa Huldra plutselig med mild røst. Hun smilte ikke. Et mørkt alvor farget de dype furene i ansiktet.

Hun reiste seg opp og gikk mot døren. De to hanene lå på gulvet, fremdeles fastbundet. De ville bli mat. Betaling for tjenester og dødens kunster. Hun bøyde seg ned og i det svake lyset kunne Lauritz se deler av hennes nakne rumpe. Stuttserken. Kloge koner hadde en egen måte å kle seg. De hadde et spesielt plagg. Et forklede som varmet og beskyttet kroppen foran, men som bare såvidt skjulte de edlere delene av bakparten. Den nakne rumpen skulle være lett tilgjengelig. Den skjulte mektige krefter. Maktens magi hentet de dypeste kreftene fra innsiden. Innerst inne i selve sjelen.

Analmagien.

Lauritz hadde hørt om denne typen magi, men aldri sett den i bruk. De gamle fortalte at i enda eldre dager var det spesielle kvinner som hadde slik kunnskap, de drev med seid, eller trolldomskunst, og det var umandig. Det fantes veldig få kloke gubber, ikke fordi menn ikke ville komme i kontakt med de absolutt sterkeste maktene, men det var umandig.

Det var uverdig.

Hvis menn brukte denne magien, så ville det bety ulykke. De ville bli jagd fra bygd og by. Men kvinner hadde tilgang til denne kraftigste kilden av makt. Det store brunøyet bak. Et inntak til mørkets makt. Lauritz hadde sett noe han visste ingen uvedkommende skulle se.

Mørket tiltrakk ham.

Huldra løftet opp den ene hanen, tok av tråden rundt nebbet og løsnet beinene. Hun sa ikke et ord og satte seg ned foran ildstedet med hanen i fanget.

Lauritz satt på den andre siden av flammene. Lyset fra ilden gjorde Huldra vakker. Hun hadde brettet opp armene på skjorten og holdt en kniv i den høyre hånden. Musklene var store og kraftige. Blodårene på overarmene var små elver. Lauritz var sterk, men han var helt sikker på at Huldra var sterkere enn ham. Ingen vil ha Huldra som fiende.

‘Du må vite hva du gjør’, sa Huldra. ‘Det er ikke bare å gå på et apotek og kjøpe spanske fluer, huggorm, skorpioner, kreps og igler, bein fra hjortens hjerte, spurv- og harehjerne, elefanttenner, geitebukklever, ulvetarm, svineblære og kjønnsdelene til hane og bever, og deretter blande alt sammen og tro at det fungerer. Det kreves kunnskap, innsikt om den andre verden og hvordan forfedrenes makt fungerer.’

Hanen begynte å flakse og en skarrende kakling ble øyeblikkelig til stillhet.

Et skarpt kutt og hodet lå på gulvet foran ildstedet. Blodet fra halsen rant ned i en liten skål.

Plutselig begynte Huldra å synge i en høy tone. Fistel. Galder-sangen. Lyden skar igjennom den tette luften inne i steinhytten. Hun sa ord som Lauritz ikke forsto. Hun reiste seg opp og tok jernstaven. Staven med ørnehodet. Løftet den opp i været. Slo med spissen inn i ilden. Sang mer i fistel. Kastet hanens hode til flammene. Det smatret i ilden.

Hun løftet den lille skålen med blod mens hun sang enda mer intensivt. Stemmen ble høyere og sterkere. Tre ganger tok hun fingrene i blodet og dryppet det i ilden. Med et skrik avsluttet hun sangen og tømte i seg restene av det fremdeles varme haneblodet. Hun satte seg raskt ned på gulvet, hodet lå i fanget hennes. Det lange håret dekket halve kroppen.

Det var helt stille i steinhytten.

Tiden sto stille.

Hun løftet overkroppen sakte og ble sittende på gulvet. Halve munnen var tilsølt med blod fra hanen.

Hun åpnet munnet.

‘Forfedrene vil lytte. De vil hjelpe deg. De vil vise hva som må gjøres.’

Huldra tok kniven og skar opp hanen. Innvollene ble revet ut og Huldra kikket nøye på leveren, nyren, gallen. Hjertet.

‘Det var som jeg trodde’, sa hun og kastet hjertet i ilden. ‘Det er viktig at du gjør som jeg sier. Det kan bli veldig farlig hvis noe går galt, men gjør du hva jeg forteller, så vil forfedrene hjelpe deg.’

Lauritz var nervøs. Usikker. Ikke fysisk redd, men han visste at det var ingen vei tilbake nå. Det var en ukjent verden han hadde åpnet døren til, og den kunne ikke lukkes. Når døren til døden først var åpnet, var den eneste muligheten å prøve og kontrollere kreftene på best mulig måte. Ingen vil møte de usynlige åndene uten mektige medhjelpere.

‘Hvordan kan de hjelpe?’ spurte Lauritz forsiktig.

‘Din slekt har sterke forfedre. De ser den urett som har rammet din familie. Og din familie, det er også deres familie. Dere er alle i slekt. Det er en for alle og alle for en. De kjenner bedre til din historie enn hva du selv gjør. Isak er hos dem. Alle støtter Isak. Og Isak vil at du skal ta hevn.’

Ordene gikk rett i hjertet til Lauritz. En tåre av sinne, glede og kampvilje presset seg frem. Selvfølgelig, tenkte Lauritz. Isak er hos mine forfedre nå. Isak vil gi meg styrke og hjelpe meg. Isak er avhengig av meg.

Huldra hentet sverdet som sto inne i hjørnet. Hun gikk mot Lauritz og holdet det opp. Lyset fra ilden skinte som svart gull i stålet.

‘Dere har fedreøksen. Jeg har dette sverdet. Det har ikke vært brukt på lang tid, men hvis forfedrene vil og dere trenger hjelp, så

er sverdet alltid til deres disposisjon. Jeg har fått det av smedene. Men dette er din kamp, Lauritz. Jeg kjemper andre kamper.’

Huldras ansikt var iskaldt. Øynene stakk Lauritz med sylskarpe ulveglimt. Nå var hun ikke lys og vakker, men farlig. Kreftene var sluppet løs, men Lauritz kjente en indre styrke. Hun var på hans side. Isak ville hjelpe. Forfedrene var med ham og familien.

‘Hva må jeg gjøre?’ spurte Lauritz.

På sommeren var natten vanligvis en venn. Mørkets timer var få og korte. Soloppgangen over Setesdal ga alltid håp om bedre tider. Bak fjellene og mørket var det en ny dag. Solstrålene lyste med håp og muligheter. Men ikke i dag.

Håpet og optimismen inne hos Huldra ble til redsel. Frykt. Angst. Lauritz visste hva han måtte gjøre, men han kunne ikke tenke på det nå. Han måtte komme seg hjem før solen sto opp. Hvis han ble sett på broen så tidlig på morgenen, ville han være avslørt. Da ville presten vite at han hadde holdt på med lyssky ting. I Eikefossen var det bare en ting man kunne gjøre midt på natten på den siden av broen. Besøke Huldra Berg på fjellet og be-drive svartekunst. Den farligste formen for magi.

Lauritz løp med blodsmak i munnen. Nedover stien fra fjellet. Det gikk fort, og han måtte passe på å ikke falle. Det ville være forødelende, ødeleggende og fordervende.

Lauritz så et svakt lysskimt komme over fjellet øst i dalen. Om et kvarter ville det begynne å bli lyst, natten ville ikke lenger gi noen beskyttelse. Lauritz løp.

Alvebroen var et steinkast unna.

Lauritz stoppet opp. Kikket. Lyttet. Fra denne siden av broen kunne han se taket på prestegården.

Det var ingen her. Ingen å se. Bare lyden av fossen. Vannet i elven rant under broen.

Han huket seg ned og begynte å krype på broen. Sakte kom han meter for meter fremover. Kroppen var lavere enn rekkverket av stein. Hvis han reiste seg opp, ville kroppen kunne ses i profil.

Noen gikk i en dør.

Det kom en lyd fra prestegården. De var våkne.

Lauritz krøp videre. Bare noen få meter til. Det var umulig å være lydløs. Småstein og grus. Men han var forsiktig.

Han var over på den andre siden og kastet seg ned i veigrøften på motsatt side av prestegården. Han ble liggende på ryggen noen sekunder og se opp på himmelen. Få igjen pusten. Han måtte videre. Han reiste seg forsiktig og kikket opp fra veigrøften.

Han var sett.

Avslørt.

Hun så rett på ham fra prestegården.

Tora. Tjenestepiken. Hun var ikke lenger en pike, det var lenge siden. Hun var gammel nå.

Døren på prestegården sto vidåpen.

Trappen.

Hun smilte vennlig og nikket forsiktig med hodet i retning av veien videre. Det virket som hun ville si at veien var trygg. Det var bare å fortsette, kom deg hjem så raskt som mulig.

Lauritz nikket som takk, kroket seg sammen og småløp til han var kommet på den andre siden av kirkegården hvor ingen kunne se ham lenger.

Han reiste seg opp og pustet lettet ut. Det hadde gått bra.

Solen lyste opp. Den siste halvtimen opp til gården gjorde natt til morgen. Det var en ny dag.

Lauritz var dødstrøtt. Han måtte sove.

Nå.

Han åpnet døren forsiktig. I sengen lå Olav og sov, snorket som vanlig. Solfrid lå ved siden av ham. Han tok av skoene og listet seg forsiktig bort til sin egen sengebrisk hvor han sov. Yngstemann i familien hadde ikke egen seng, men sov på brisken til matbordet. Det var et godt sted å sove. Det var et eget sted.

Lauritz håpte han ikke vekket Solfrid. Det så ut som hun fremdeles sov. Lauritz la seg ned på brisken og trakk et teppe over seg. Inntil veggen la han en tollekniv med eggen opp. Det er best å være forsiktig. Det er mye som ferdes rundt i denne bygden, spesielt i søvnen og om natten.

Han sovnet umiddelbart. Tungt.

Tankene forsvant. Han ble borte.

Lenge.

Han var langt avgårde.

‘Luft! Luft!’

‘Jeg må ha luft!’

‘Jeg kveles!’

Lauritz fikk ikke puste. Han ville skrike, men han klarte ikke å få frem en lyd. Ingen kunne redde ham. Han ville rope ‘Olav! Solfrid! Hjelp! Far! Mor! Jeg dør!’

Strupen var kvelt.

Tankene forsvant, bevisstheten svartnet.

De store armene til Huldra Berg. Hun holdt rundt halsen hans med kjempekrefter. De vakre strøkene og furene i ansiktet var ville og rasende. Øynene brant svart. Håret var grått av aske fra ilden. Hun klemte hardere til. Hun hadde tatt av seg stuttstakken. Ikke bare rumpen var bar, hele kroppen var naken. Huldra satt oppe på Lauritz. Brystene hang ned. Bevegde seg i samme rytme som hun prøvde å kvele ham. Hun red på Lauritz som om han var en hest. Latter. Blodet fra munnen som rant. Hanen hun ofret. Hun red hardere og villere, klemte sin nakne kropp rundt Lauritz.

Lauritz visste han ville død.

Marerittet.

Ridd ihjel.

Huldra red hardere og villere. Hun lo. Bøyde seg fremover.

Håret falt fremfor henne. Hun slapp høyrehånden fra halsen og tok håret bakover. Hun slapp venstrehånden. Bøyde seg tilbake og satt naken på Lauritz.

Smilte. Blodet rant nedover brystene. Ridende.

Bakoverlent. Håret hang på ryggen. Hun støttet overkroppen med hendene på Lauritz sine lår.

‘Du er min, nå’, sa Huldra. ‘For all tid. Alltid.’

Lauritz husket kniven han la inntil veggen. Trolldom brytes med blod. Med høyrehånden fikk han tak i den og stakk med all

kraft han hadde. Flere ganger. Inn i kroppen. Han så blod. Maren dør hvis hun blir stukket til blods.

Marerittet slutter.

Drømmen forsvant og tankene kom tilbake.

Huldra Berg var borte. Marens ritt var over.

Lauritz hadde overlevd marerittet.

‘Lauritz!’ ropte Solfrid. ‘Du skriker av redsel. Hva har du gjort?’

Lauritz panikkvåknet.

Han reiste seg opp fra sengebriskken. Kaldsvettet. Skjelvende.

‘Det var marerittet. Jeg ble angrepet av maren. Hun prøvde å drepe meg. Hun skulle ri meg ihjel. Hun kvelte meg.’

‘Det var merkelig’, sa moren. ‘Du har jo aldri blitt angrepet av maren tidligere. Marerittet er farlig. Mange sterkere menn enn deg har dødd av maren. Så du hvem det var? Hvem som var maren? Slike farlige kvinner kommer ikke bare av seg selv og uten noen grunn.’

‘Nei’, sa Lauritz langsomt med lav stemme. ‘Jeg kjente henne ikke igjen. Ansiktet hennes var skjult i mørket. Det var bare skygger.’

‘Det er veldig merkelig. Det er normalt å se maren når hun angriper. Det er noe som skjer her på gården. Noe er på gang’, sa Solfrid til ettertanke.

‘Forfedrene har våknet’, sa Solfrid for seg selv. ‘Drømmene mine stemte. Det vil komme noe godt ut av dette. Kanskje.’

‘Jeg kan melke kyrne’, sa Lauritz. ‘Jeg tror jeg har godt av å komme meg ut og få frisk luft. Du kan sove en time til hvis du vil. Jeg kan også gjøre i stand ildstedet, så vi kan få oss noe mat.’

Det var tidlig morgen. Lauritz gikk ut og lukket døra. Satte seg på trappen og kikket ut over dalen. Solen skinte som vanlig i morgengry og fortalte ingenting om at dette ikke var en vanlig dag, men at nå var alt forandret. Det var nye tider og det fantes ingen vei tilbake. Moren hadde rett. Forfedrene hadde våknet. Det hvilte et stort ansvar på hans skuldre. Han var ung og fysisk sterk,

men menneskelige muskler hjelper ikke i kampen mot onde makter. Prestesønnene.

Han tenkte på Huldra. Det som skjedde og hva som hendte da han sov.

‘Du er min, nå’, sa hun. ‘Alltid.’

Det overrasket ikke Lauritz at Huldra også var en mare. Hun behersket og kontrollerte makter som ingen vanlige mennesker kjente til.

En uhygge senket seg over Lauritz. Et mørke uten bunn.

En kald vind blåste nedover dalen fra nord.

Jeg er i hennes makt nå, tenkte Lauritz igjen. Hun kan gjøre hva hun vil med meg. Jeg må gjøre det hun fortalte meg at jeg skal gjøre. Selv de sterkeste og mest vennlige kreftene kan bli mannevonde. Det er farlig å utfordre Huldra. Jeg er i hennes makt nå.

I manns minne hadde aldri solnedgangen vært så blodrød. Det var et vakkert skue, men det var også illevarslende. Et flammehav av farger danset over åsene og fjellene. Himmelen skulle ikke være så rød, tenkte Lauritz mens han satt på tunet og skimtet Ragnar komme ridende opp bakken. Værgudene hadde vært ukontrollerbare den siste tiden og det lovet ikke godt for vinteren. Hvis avlingen feilet, så ville det bli sult og død.

Familien Lundegaard trengte ikke flere problemer.

Det var godt å ha Huldra Berg på sin side, være alliert med krefter som kan kontrollere enda mektigere makter.

Ragnar red raskt den siste biten, presset hesten en gang til, det var ville muskler som aldri hadde vært så klare for kamp. Hesten var svett og pustet tungt. Den var sterk og i god form, og snart skulle den konkurrere om å bli den viktigste og mektigste hesten i hele Setesdal.

Ragnar så med en gang at Lauritz var livredd. Skjelvende. Lauritz så trøtt ut og kunne ikke ha sovet mange timer i natt. Ragnar steg av hesten og klappen den.

‘Hva er galt?’ spurte Ragnar. ‘Har du sett døden i hvitøyet?’

‘Ikke enda’, sa Lauritz. ‘Men det er hva jeg skal gjøre. Jeg må gjøre det. Og det er bare jeg som kan gjøre jobben.’

‘Huldra?’ sa Ragnar mer bekreftende til seg selv enn som et spørsmål.

‘Det fins en løsning på alle våre problemer’, sa Lauritz. ‘På familiens problemer. Vi kan bryte ondskapen. Men det koster. Det har en høy pris som jeg må betale.’

‘Hva er det du må gjøre?’

‘Theodor Bratsberg’, sa Lauritz. ‘Huldra trenger hodet av Theodor for å lage den sterkeste medisn som noen gang er skapt. Jeg må grave opp graven til Theodor og hugge hodet av kroppen.’

Lauritz sukket tungt og pustet dypt.

‘Og jeg må ta med Theodors døde hode til Huldra. Det er lik-skjending, Ragnar. Det blir farlig.’

Ragnar lo selvtilfreds og selvsikkert. Det var ikke hovmodets latter, men seierens skadeglede. Hevnens bittersøte smil lyste opp det ubarberte ansiktet. Den kortklipte luggen og det lyse håret ga ham en yngre fremtoning enn det han var, men Ragnar hadde levd mange år og sett mye. Og gjort mye, mange ting som også er best ikke å gjøre. Ordet i dalen fulgte navnet til hedersmennesker, også når de gikk et steg for langt, tok for hardt i og ting gikk galt. Det var ikke baksnakking, men det var av respekt og ærbødighet at alle snakket. Ragnar var en hedersmann.

‘Dette har sprengkraft, Lauritz. Huldra vil deg vel. Jeg har aldri hørt at hun noen gang har gått så drastisk til verks. Dette er en medisin og virkemidler som jeg aldri har sett blitt brukt tidligere. Jeg har hørt mye om denne medisinen. Dette er forfedrene på det beste. Hun vil virkelig at du skal lykkes. Men farlig blir det.’

‘Jeg skjønner ikke hvorfor det er nødvendig. Fins det ikke andre måter? Jeg forstår ikke hvordan og hvorfor det fungerer.’

‘Jeg skal fortelle deg noe som du kanskje ikke har lyst til å høre’, sa Ragnar. ‘Jeg vet ikke om dette skjedde med broren din, Isak. I gamle dager var halshugging en stor fest og det samlet mange mennesker. Det gjør det forresten nå for tiden også. Underholdning og avskrekkelse, fryd og frykt. En ting er straffen, men den døde kroppen er full av kraft etter en halshugging. Det ferske blodet fra den halshugde er den sterkeste medisin.’

‘Jeg har sett det selv’, fortsatte Ragnar. ‘Min farmor ble angrepet av onde ånder. Skikkelig styggedom. Plutselig kunne hun falle på bakken og ligge sprellende som en fisk. Makrell. Munnen var frådende. Fallende syke, Lauritz. Den beste medisinen er å drikke varmt blod fra dødsdømte og halshugde fanger. Jeg så min farmor drikke blod fra dødsdømte og halshugging en gang. Etter at bøddelen hadde hogd av hodet, så løp hun bort til den døde overkroppen

og samlet sammen en blod i en liten trebolle. Hun svelget blodet på stedet. Det rant rundt munnen og nedover halsen. To ryttere løftet opp gamlemor under armene, holdt henne og red avgårde. Det rystet og skvulpet og blodet fikk god sirkulasjon. Alle rundt lo godt, men frisk ble hun. Aldri mer lå hun sprellende på bakken. Hun var ikke lenger døende fisk.’

‘Tror du blod fra Isaks døde kropp har blitt drukket?’ spurte Lauritz med en sorgfull røst.

‘Jeg vet ikke’, sa Ragnar. ‘Og jeg sa du ikke ville høre dette, men du må vite om denne magien. Makten ligger i de dødes hode. Blodet. Jeg drakk forresten det siste blodet i trebollen til farmor. Det var ikke mye igjen. Jeg fikk riktignok juling av min farfar, men jeg ble sterk!’

Ragnar lo igjen. ‘Det er som med fedreøksen, Lauritz. De døde gir liv til de levende. Kraften blir overført.’

Alvorsfulle øyne så rett inn i Lauritz.

Latteren var borte.

Ragnars øyne var plutselig et hav av hevsn.

‘Det er derfor Huldra trenger hodet til Theodor. Hun må overvinne prestens djevlskap og bruke dødens krefter til å gi liv. Alt det onde startet i hodet til Theodor. Presten. Sønnene kommer fra Theodor, og skal du bekjempe dem, så trenger du sjelskrefter som er sterkere og mektigere enn kristent ondskap. Din far, Olav, er angrepet av onde ånder. Det skjedde umiddelbart etter at Isak ble henrettet for mordet han aldri begikk.’

Lauritz satt tankefull, brikkene falt på plass. Selvfølgelig var det slik alt hang sammen. Det kunne ikke være på andre måter. Huldra og Ragnar hadde rett.

‘Alt startet med hodet til Theodor. Det er sant’, sa Lauritz ettertenksomt. ‘Det er Theodors onde ånder som ble overført til sønnene. Prestedjevelen. Sønnene. Det var de som plasserte Isaks ryggsekk med konfirmasjonsbibelen under den døde kroppen. Jacob som løftet opp bibelen i triumf og sa at Isak var morderen.

Brødrene som vitnet falskt under ed og sendte Isak til bøddelen. Min far som ble syk etter at hans egen odelsgutt ble halshugd. I over et år har han nå ligget som en sykelig og åndsforvirret krøpling i sengen. Alle disse onde åndene kan bare komme fra et sted. Det onde. Theodor.’

‘Nettopp,’ sa Ragnar. ‘Det er sånn alt henger sammen. Det er sånn alt fungerer. Det er derfor vi må til bunns i saken og gå til kilden. Dette er roten til elendigheten. Vi vet ikke hvor mye mer eller annen ugagn og forferdelse Theodor er skyldig i, men Lundegaardfamilien har fått smake mer malurt i begeret enn hva noen hederlige mennesker fortjener.’

‘Jeg forstår,’ sa Lauritz. ‘Eller jeg tror jeg begynner å få innsikt.’

‘Jeg kan ikke så mye om kristendommen,’ sa Ragnar. ‘Men jeg kan mye om tradisjonen vår og hvordan vi gjør det her. Hvis jeg har forstått kristendommen rett, så ligger de døde i graven og venter på at Gud skal komme tilbake på oppstandelsens dag og dømme de levende og døde. De salige og rettferdige kommer til himmelen og synderne skal brenne i helvete til evig tid. Ikke skjønner jeg at noen seriøst kan tro på dette tullet, fordi det er jo ikke slik forfedrene lever og fungerer. Men det er jo de kristnes problem, ikke vårt. For oss er det løsningen.’

‘Hvordan da?’ sa Lauritz håpefullt.

‘Det er det som er det fine med kristendommen. I min verden er det utenkelig at Theodor Bratsberg skal til himmelen. Hvis det er et sted han passer perfekt, så er det helvete, men hva vet jeg. Guds veier er uransakelige. Fordelen vår er at ingenting skjer før dommedag’, smilte Ragnar lurt. ‘I den gamle tradisjonen går forfedrene til sin verden og lever sine liv. De kommer tilbake til oss og vil være med når det er fest og moro, til jul og midsommer og når vi ofrer. Men i kristendommen ligger sjelen i den nedgravde kroppen på kirkegården. Inne i den avdødes hodeskalle. Roten til alt ondt bare ligger og råtner. Jo lengre ondskapen ligger der, desto mer vil problemene våre fortsette. Det kristendommen

kaller sjel, er bare en samling av forskjellige ånder og vetter. I de fleste tilfeller er mange gode, men ikke når vi snakker om presten Theodor. Det er likevel en fordel for oss nå. Før den kristne guden kommer tilbake og sender Theodor Bratsberg til helvete, så kan vi hente ut sjelen.’

‘Dette gir mening’, sa Lauritz.

‘Det er derfor det haster med å gjøre jobben. Jo lengre tid Theodor ligger i kista, desto større sjanse er det at noen av åndene vil forsvinne og ta bolig andre steder. Og noen har allerede flyktet og angrepet Olav. Det skjedde mest sannsynlig før selve begravelsen, men man vet aldri men sånne kristne folk. Ondskapen har ingen grenser.’

Lauritz tenke på konfirmasjonen og hva han hadde lært. Hvis han hadde vært en god kristen, så ville han hatt et kall. Et livslangt kall. Han hadde lært både hjemme og i kirken at man skal være rettskaffen og kjempe for det gode. Og noen ganger kan man bare være god ved å utrydde det onde, selv om man må gå over lik. Forstyrre og skjende et lik.

Det gikk et kaldt gufs nedover ryggen.

Lauritz begynte å skjelve igjen, litt mindre nå enn forrige gang.

‘Det er alvor nå’, sa Ragnar. ‘Dette er kraftige saker og du vil garantert lykkes. Det er ingen tvil om det. Men du må være forsiktig. Hvis du blir tatt på fersk gjerning, så vil ikke lovens lange arm være nådig. Du skal hente kraft fra det dypeste av det svarteste mørket. Det største problemet med de mørke maktene er at de virker for godt og effektivt, og da kan du fort bli avslørt og tatt på fersk gjerning. Det vanskeligste er å være usynlig og mektig samtidig. Men det klarer du. Det er jeg helt sikker på.’

‘Jeg er redd’, sa Lauritz. ‘Det føles som jeg har fått et dødskyss. Tenk om jeg blir tatt og skjebnen vil at jeg skal møte Isak.’

Lauritz begynte å skjelve mer.

Øynene forsøkte å skjule tårene, men Ragnar så pupillene svømme i redselens hav.

Det var et stort ansvar som hvilte på unge skuldre.

‘Dette er ikke et dødsdyss. Vi har alle vært der og noen ganger må vi ta vanskelige valg i livet. Jeg har også vært redd, veldig redd. Men noen ting må vi gjøre alene. Det blir vi større og sterkere av. Din dødsangst er ikke min. Jeg har min egen. Det er derfor forfedrene hjelper. De vil oss vel og alt det beste. Men de er døde og døden er deres liv, og derfor må vi møte døden og ta del av deres kraft. Det er hva Huldra vil la deg gjøre. Jeg skal hjelpe og støtte deg alt hva jeg kan, men når det virkelig gjelder, da er du alene i kampen mot demonene og de onde åndene. Det er en kamp mellom det onde og det gode, og du kan ikke tape denne kampen. Vi har ikke råd til at du taper denne kampen. Den eneste måten å overvinne dødens demoner er å ta i bruk enda sterkere kraft og medisin. Forfedrene som utsletter ondskapens død og elendighet. Huldra har vist deg veien og hun hjelper deg.’

En ensom svale fløy lavt. De mørke skyene var ikke lenger i horisonten, men tårnet seg opp over dødens bakgård. Det ville snart bli uvær og mektigere makter enn de jordiske ville besøke de levende. Svalen satte seg på en gravstein, bøyde hodet på skrått fremover og kikket med den høyre pupillen på navnet til den døde.

Theodor Bratsberg.

Peder Bratsberg kikket sorgfullt ned på graven.

Kirkegården lå vakkert i landskapet på sydsiden av kirken. Peder hadde valgt den beste gravplassen til sin far, nærmest elven og med utsyn over fjellene på den andre siden.

Fra graven kikket Peder langs dalen nordover. Det blåste opp til storm.

Sakristiet i kirken dominerte utsikten fra Theodors hvilested. Kirken var ikke stor, men den ruvet i landskapet langs elven.

Peder Bratsberg satte seg ned på huk foran gravensteinen. Fra graven kunne han ikke se prestegården. Den lå bak kirken.

Døden kan være fredfull.

Peder gikk ofte her for å være alene med seg selv og sine tanker. Andre trodde han sørget over sin far der han satt ved graven.

Det var en ensom frihet.

Forpliktelsene. Arbeidet. Alt var på den andre siden av kirkegårdsmuren.

Døden skjulte hva han hadde gjort og hva som måtte gjøres.

Gravplassen var en stille venn. Ingen forstyrret Peder Bratsberg når han gikk alene rundt blant de døde.

Men nå blåste det opp til uvær.

Peder Bratsberg reiste seg opp. Organisten, klokkeren og kirketjeneren Jon Larsen bodde i nabobygden på sørsiden av Eikefossen. Altmuligmannen gjorde alt i løpet av et par timer på søn-

dags formiddag, men ellers måtte Peder og Jacob gjøre alt det praktiske og hverdagslige, som Tora ikke klarte eller kunne gjøre. Tora jobbet hele tiden og Jacob jobbet aldri.

Forsamlingen burde ha ansatt en ordentlig kirketjener som ikke kun jobbet gratis, men da ville det bli mindre penger til dem.

Peder forbannet tilværelsen da han gikk ut av kirkegården og sjekket at døren til sakristiet var låst. Han gikk langs siden av kirken og kikket opp. Taket så solid ut og trengte ikke vedlikehold. Det burde ikke blåse av hvis det ble storm.

Langs kirkegården var det et lite skjul. Spader og redskaper sto trygt plassert. Tunge arbeidsredskaper i jern. Taket var gammelt, men det var reparert med solide metallbeslag og ville ikke blåse av uansett hvor sterk vinden kom til å bli.

Han gikk rundt hjørnet og sto foran inngangen til kirken. Den store døren var låst. Alt var i orden.

Han snudde seg rundt. Speidet fra kirketrappen. Han så alt. Prestegården lå et steinkast fra kirken. Han så på hjemmet sitt. Veien mot broen.

Og der så han Lauritz komme gående.

Peder Bratsberg skyndte seg over kirkeplassen mot prestegården og grusveien. Litt mer enn tilforlatelig sto han i veikanten da Lauritz kom gående med en stor ryggsekk og en fiskestang i hånden. Ryggsekken virket større enn det den pleide å være.

‘Er det ikke litt sent å fiske nå? Det er snart mørkt og det ser ut å bli både lyn og torden.’

‘Ja, det er sant’, sa Lauritz. ‘Men jeg tenkte nå å gi det en sjanse likevel. Fisken biter godt når det brygger seg opp til uvær. Noen kast med stangen kan ikke skade og jeg setter ut et garn, som jeg henter i morgen tidlig. Da er det vel blitt bedre vær, og står lykken oss bi, så får vi oss et godt måltid mat i morgen.’

Peder Bratsberg visste at det var et vanskelig år for bøndene i år. I år også. De trengte alle all den ekstra mat som kunne fremskaffes og kirken kunne ikke hjelpe de trengende.

Peder kikket på sekken. Et skaft stakk opp.

‘Skal du fiske med øks?’ spurte Peder.

Lauritz stivnet til. Han ble iskald. Musklene frøs.

Økseskaftet. Eggen på fedreøksen lå vendt ned i sekken, men skaftet var for langt. Enhver kunne se at det var en øks han hadde med seg.

‘Det har grodd veldig til ved fiskeplassen’, sa Lauritz. ‘Jeg tenkte å hugge ned litt småtrær så det blir bedre fiskeforhold og triveligere å være der. Jeg bruker tross alt en god del tid ved fiskeplassen. Men jeg ser nå at det var kanskje litt optimistisk med tanke på været. Det er vel best at jeg skynder meg med å sette ut garnet og deretter komme meg raskest mulig hjem før himmelens sluser åpner seg.’

‘Skitt fiske’, sa Peder surt.

Lauritz nikket kort og sa ingenting. Han fortsatte å gå og snart var han på broen. Han snudde seg ikke rundt for å se om Peder fulgte med på hans ferd. Det var ikke nødvendig. Han visste at han ble iakt tatt. Fulgt med argusøyne.

Fiske med øks.

Det første lyntet flerret opp himmelen i det fjerne. Det tok flere sekunder før et dypt buldrende jordskred av lyd drev nedover dalgangen.

Peder Bratsberg gikk inn på prestegården, kastet et siste blikk på Lauritz som tok til høyre ved Trollsteinen og gikk mot bygdens ættehaug.

Lauritz fortsatte videre. Han gikk til fiskeplassen ved strykene. Målbevisst og raskt tok han ut en stor bylt av sekken. Han la den varsomt inn under en stor stein, i et hulrom hvor den var beskyttet mot vær og vind.

Søkkesteinene ble festet til garnet og han kastet det ut i elven. Garnet var på plass. Han gikk inn i et lite skogholt og satte fiskestangen opp til et tre.

Det begynte å bli mørkt. Nå var det bare å vente.

Lauritz kikket opp på himmelen. Et nytt lyn delte himmelen i to. Det smalt mye nærmere. Værgudene var på hans side. De ville hjelpe forfedrene.

Lauritz gikk sakte fra fiskeplassen mot gravhaugen. Mørket begynte å omslutte Setesdal. Han gikk opp på haugen og sto bak eiketreet og kikket mot prestegården. Kirken. Og bak kirken var kirkegården. Han begynte å gå mot broen.

Det var blitt helt mørkt nå. Vinden tiltok i styrke og ble mer øredøvende. Trær danset i den unge natten.

Regnet begynte som små dråper. Snart ville det være en vegg av vind og vann over kirkegården. Lauritz gikk ikke over kirkeplassen mot kirketrappen og hovedinngangen. Han gikk veien hjemover, rundt kirkegården på sydsiden og fulgte kirkegårdsmuren langs elven til han sto bak sakristiet.

Ingen hadde sett ham. Vinden økte i styrke.

Lauritz stanset, lyttet. Kirkegårdsmuren ledet til skjulet med redskapene. Det var ingen lås på døren.

Han åpnet døren og fant en solid spade.

Øynene hadde vent seg til mørket. Han så bare konturer, ingen skygger. Lyttet, men hørte ingenting.

Lauritz skyndte seg tilbake til baksiden av kirken. Sakristiet. Selv om det var helt mørkt, så var det best å være unna synshold fra prestegården. Lauritz tok av seg sekken, gikk mot kirkegårdsmuren, la spaden og sekken på steingjerdet og hoppet over.

Lauritz var i dødens forgård.

Han visste altfor godt hvor graven var på kirkegården.

Snart sank han ned foran gravsteinen. Han kjente på skriften med fingrene.

Et kraftig lyn lyste opp hele kirkegården umiddelbart etterfulgt av et brak.

‘Theodor Bratsberg.’

‘Født 10. september 1752. Død 24. mai 1814.’

Skriften var klar og tydelig.

Nå var det han mot Lauritz. Bare de to. Lauritz tok opp spaden og begynte det tunge arbeidet.

Jorden hadde ikke satt seg ordentlig etter begravelsen for et år siden. Jordmassene var fremdeles løse. Det var ikke kompakt jord, som oppe på gården når de ryddet nytt land. Men det var mer enn en god meter ned til kisten.

Regnet strømmet fra himmelen. Jorden ble søle. Tyngre.

Lauritz gravde frenetisk. Fortere, intensivt. Sterkere og tyngre spadetak.

Gravde videre.

Klærne var gjennomvåte. Skitne av jord. Klissete leire. Lauritz gravde videre. Han begynte å fryse, men varmen kom tilbake når han spadde hardere. Dypere.

Vinden ble sterkere. Det kunne være storm.

Værgudene var hans venn. De skjulte hva han gjorde. Lyden av regn og vind overdøvet spadetakene.

Jordhaugen ble større og større, og plutselig møtte spaden trevirket.

Det var likkisten. Lokket på kisten. Han kunne kjenne det flate treet, dødens overflate.

Den begynnende utmattelsen ble erstattet av ekstase. Frykt.

Han gravde videre. Bløt jord. Gjørme.

Likkisten var gravd frem. Den lå i graven som da den ble senket ned for et år siden.

Lauritz kastet opp spaden i jordhaugen ved siden av graven og løftet seg selv opp. Han gikk bort til ryggsekken og hentet fedreøksen.

Lauritz så mot kirken.

Det var ingen der. Det skulle ikke være noen der. Alle skulle være hjemme i sin varme og tørre stue.

Klærne var gjennomvåte av regnet. Gjørme og jord. Han var skitten inn til sjelen.

Lauritz hoppet ned i graven.

Holdt fedreøksen i høyre hånden. Kjente med den venstre. Kistelokket. Det var spikret fast. Han tok øksen og brukte fingrene til å føle seg frem hvor lokket og kisten møttes.

Kanten av likkisten. Lokket. Satte inn eggen og brukte en stein til å slå med.

Fedreøksen var kilt inn mellom lokket og selve kisten.

Dette var det farligste. Åpningen av kisten. Lyden når spikrene og naglene dras ut av kroppen. Likkistekroppen. De skriker. Høyt. Jamrende av smerte. De blir langsomt drept.

Det er avslørende.

Lauritz satt stille og lyttet.

Ingenting. Bare uvær. Mer regn og vind. Lyden ble sterkere.

Forsiktig bendte han øksen nedover. Kistelokket ga etter. Det var på vei. Spikrene og naglene skrek sine skingrende klagesanger. Ikke høyt. Bare illevarslende.

Lauritz flyttet øksen nedover langs kanten av likkisten. Bendte øksen en gang til. Og en gang til. Jamrende hvin. Lyd som skriker skyldig.

Lauritz satte alt til. Med full styrke bendte han opp kistelokket. Smellet hørtes over hele bygden.

Det var øredøvende. Lauritz så rett inn i lyset. Han satt i graven med kistelokket av. Theodor Bratsbergs lik. Så ble det mørkt igjen.

Lynet hadde slått i redskapsskuret. Det brant.

Taket lyste opp.

Lauritz svelget tungt. Hjertet pumpet adrenalinet for fullt. Svetten rant i like strie strømmer som regnet rant ned fra pannen. Det ville komme folk. De ville se hva som hadde skjedd og hva som hadde blitt skadet.

Lauritz satt helt stille. Det luktet forferdelig. Fordervet. Råtten fisk.

Han lyttet. Kjente med høyrehånden i kisten. Kroppen. Hodet. Bløt mose på hodeskallen. Det var fremdeles hår.

Tenner.

Lauritz rykket til seg handen. Munnen var fuktig. Det kan ha vært regnet som strømmet ned i graven, men det var noe mer.

Det føltes som Theodor var levende. Levende som død.

Lauritz satte hånden ned i gjørmene og kjente at det var spikre og nagler fra likkistelokket som hadde løsnet.

Likkistebley, tenkte Lauritz og puttet noen stykker i lommen. Det kan alltid være bra å ha noe likkistebley.

Panikk.

Lyder. Stemmer.

Det kom folk nå.

Hele redskapsskuret brant. Det lyste opp kirkegårds-muren.

Peder og Jacob Bratsberg kom gående mot kirkegården. De var i dårlig humør. Gjennomvåte. Regent fosset ned fra himmelen og flammene knitret og freste i uværet.

‘Det er bare redskapsskuret. Jeg trodde et øyeblikk at lynet hadde slått ned i kirkespiret, men takk Gud for at det gikk bra. Det var vel alt metallet i skjulet som trakk til seg lynet’, sa Jacob. ‘Det ser ut som det slukker av seg selv i regnværet. La oss komme oss inn igjen.’

‘Jeg skal bare sjekke litt ekstra’, sa Peder. Han speidet mot kirkegården. Det var noe uvanlig i horisonten. Lyset fra brannen begynte å bli svakere. Den var utdøende, men Peder syntes han så en slags haug og noe som stakk opp i området på kirkegården hvor faren var begravd.

Spaden! tenkte Lauritz. Den sto i jordhaugen.

Regnet tiltok og en ny skur med vann fra himmelen skylte over kirkegården. Brannen sluknet mer og mer, snart var det helt mørkt igjen.

‘Jeg kommer nå’, sa Peder. Jacob var allerede gått og nesten fremme ved prestegården.

Lauritz satt likblek i graven.

Dypvåt av regn og svette. Skitten innvendig og utvendig.

Lyttet. Ingenting. Kun stormen som gjemte alle lyder.

Lauritz ventet fem minutter til.

En evighet.

En pinelse av angstfylt skjærsild. Han reiste seg opp og kikket ut av graven. Det var nå eller aldri.

Han bøyd seg ned over kisten. Følte seg frem. Kjente på kroppen. Theodor luktet avskyelig. Han fant overkroppen og armene.

Lauritz løftet liket.

Presten var tung. Klærne var våte.

Han kjente på kroppen igjen. Halve overkroppen var ute av likkisten. Lente seg mot graven. Armene hang ut over kisten.

Lauritz holdt i fedreøksen.

Han var redd.

Manisk.

Og hugde.

Alt var svart. Det var ikke mulig å se noe. Jernet traff den bløte kroppen, men de stive klærne stoppet øksen. Han hugde igjen. Noe falt av.

Lauritz stoppet og kjente på Theodor. Han hadde bommet. Det var en arm som hadde falt av, partert fra kroppen.

Helvete, forbannet Lauritz seg selv i panikk. Hvor vanskelig skal det være å hugge hodet av en prest?

Han hugde. Og hugde.

Lauritz slo rundt i blinde med øksen. Han kjente at den traff noe, eggen forsvant inn i noe bløtt. Klærne var i veien. Det var en tykk prestekappe av god kvalitet.

Lauritz fortsatte å hugge. Han følte øksen traff bedre. På det samme stedet.

Noe knakk med en stum lyd. Flatbrød.

Lauritz kjente med hendene. De søkte rundt i mørket. Han hadde truffet nakken.

Hodet var løst.

Lettelse. Og panikk.

Han la hodet på kanten av graven.

Jeg tar med armen også, tenkte Lauritz. Dødsfingre. De kan sikkert brukes til noe.

Han løftet seg opp av graven for siste gang. La øksen i sekken sammen med hodet og armen. Gikk krokboyd mot enden av kirkegården og hoppet over kirkegårdsmuren på sydsiden.

Lauritz gikk raskt langs kirkegården og fulgte veien mot broen. Da han nærmet seg prestegården, gikk han ned i den motsatte grøften. Småløp på huk.

Blodsmak i munnen. Bittert jern. Kvalmende.

Lauritz ville spy.

Broen.

Han var på den andre siden. Reiste seg opp og løp videre til Trollsteinen. Han stanset og trakk pusten. Han hadde klart det. Han var forbi alle farene. Han var på vei til Huldra.

Lauritz gikk bak steinen og satte seg ned ved kilden. Vinterkilden. Drakk vann. Det var kaldt. Saliggjørende. Han vasket bort gjørme fra ansiktet.

Pulsen var høy, men det farligste var over. Han pustet lettet ut. Det var en følelse av seier.

Han reiste seg og gikk raskt oppover stien mot steinhytten.

‘Jeg har ventet på deg’, sa Huldra Berg da Lauritz banket på. ‘Vi må jobbe raskt. All medisin må lages nå og alle spor må utslettes. Det kommer til å bli oppstandelse i bygden.’

Lauritz åpnet sekken og tok opp hodet. Theodor Bratsbergs hode.

‘Jeg tok med en arm også’, sa Lauritz. ‘Tenkte den kunne være til nytte’, sa han nesten unnskyldende.

‘Klokt tenkt. Du har et klokt hode’, sa Huldra og smilte nesten flørtende.

Det var full fyr i grua. Huldra hadde lagt ekstra ved i ildstedet. Det var varmt inne i hytten. Først nå så Lauritz hvor skitten han var. Hele kroppen var tildekt med gjørme. Klærne var gjennomvåte. Varmen gjorde godt.

En stor gryte hang over grua. Ilden slikket rundt jernet. Gryta var glovarm, men det var ingenting som kokte.

Huldra tok opp hodet. I lyset fra flammene kunne Lauritz se alle rynkene i ansiktet til Theodor Bratsberg. Det halvlange håret. Det var livfullt, men tørt og innsunket. Blekt.

‘Det har grodd mose på hodeskallen’, sa Huldra og tørket det bort med hånden. ‘Det er et godt tegn. Jeg kan bruke mosen til andre medisiner.’

‘Jeg skal lage prestefett’, sa Huldra. ‘Eller prestevann.’

Huldra begynte å forklare uten at Lauritz hadde spurt.

‘Dette er etablert medisin, også i byer og blant de lærde. Til og med universitetsutdannete doktorer lagde denne medisinen for et par århundrer siden’, sa hun. ‘I Danmark var det også en kongelig medisin. Det fins en oppskrift på «menneskevann» som heter «Kong Christian III's Raad mod faldende søt». Hvis du er kristen, så er ikke dette straffbart. Det er bare ulovlig for samfunnets utstøtte. Hengte tyver er det vanligste og helst skal hodeskallen være

fersk, men kroppen og kjøttet er også sterk medisin. I 1540 var det ei gammel dame i Danmark som var lam i begge beinene og gikk til noen medisinske doktorer for å få behandling. De medisinske doktorene fikk en fange hengt, som de deretter kuttet opp som del av en vitenskapelig anatomisk undersøkelse på rådhuset. De ga skinnbeinene av den parterte tyven til den gamle damen og instruerte henne til å koke dem i en gryte. Det smeltede likfettet skulle hun dele i to. Halvparten skulle hun smøre på sine lamme bein og blande halvparten i varmt øl. Like deler utvendig og innvendig. Den gamle damen smurte likfettet på kroppen og drakk resten. To dager senere var hun frisk og kastet krykkene.’

‘Dette var kristne og universitetsutdannede leger i byer som lagde denne medisinen?’

Lauritz så mistroisk på Huldra.

‘Ja, men det er meg de kaller heks og trollkjerring, som bedriver svartekunst. Det er forskjell på folk og folk’, sa Huldra lakonisk. ‘Men vi har helt andre planer. Vi skal bruke Theodors hode av helt spesifikke grunner.’

‘Det er forresten bare en tilfeldighet at det heter «prestefett» eller «prestevann». Det vanligste er å bruke kriminelle, fordi de er enklest å få tak i og drepe, men man kan bruke menneskekjøtt og fett fra hvem som helst. Medisinen er så effektiv at den er som et mirakel. Overalt hvor jeg har vært har de samme historiene blitt fortalt. Mennesker blir friske uavhengig av hvilken sykdom de har og hva som plager dem. Dette er også en av de sterkeste kristne medisinerne, men det er ikke Gud eller prester som hjelper oss. Det er forfedrene.’

Huldra kikket på Lauritz.

‘Forfedrene står bak deg. En hær av krigere og varulver’, sa hun. ‘Du er den synlige i front, men bak deg har du en hær av usynlige. Dine folk.’

‘Nå skal vi gjøre slutt på fandeskaper.’

Huldra løftet opp Theodors hode og la det i den varme gryta.

Det putret. En svak slurpende lyd. Gurglende som om noen ble kvelt.

Det begynte å renne en grå, seigtflytende masse i bunnen av kjelen. Det kokte.

Det kom mer.

Lauritz kikket opp i gryta. Det så ut som grøt.

Huldra inspekterte den flytende og kokende hjernemassen. Hun holdt jernstaven med ørnekraniet i sin høyre hånd.

Det var ikke så mye likfett i gryta. Hodet var gammelt. En nylig død skaper mer medisin. Alt hår var borte fra hodeskallen. Brent opp. Det var bare bein igjen. Kraniet. Øynene lyste mot Lauritz. Theodor hadde fine tenner. De smilte mot ham. Det så ut som han lo dødens seier over de levende, men det var Theodor som var død. De ville vinne.

Huldra stakk jernstaven inn i det høyre øyet i hodeskallen og løftet opp kraniet. Hun plasserte det på gulvet ved siden av grua. Den varme skallen lå og svalnet side om side med den halvråtnede armen. Lukten var intensiv og kvalmende. Lauritz kjente at han ville kaste opp, men svelget og holdt det inne i seg.

‘Jeg tar hånd om disse siden. Det vil komme folk hit, og jeg kan ikke ha rester av presten i mitt hus.’

Det kokte i gryta. Huldra tilsatte litt vann og rørte rundt. Det ble mer flytende. Røyken steg opp til taket, dødens duft hang over dem.

Søt kvalme, råttent oppkast.

Huldra tok gryta bort fra ilden og helte den flytende massen opp i en skål. Den svalnet.

‘Dette er god mannister. Likfett, men ikke hvilken som helst mannister. Det er likfett av hjernen. Hjernefett, sjelssubstans. Jeg kontrollerer nå hans ånd og skjebne. Theodor Bratsbergs kraft er min.’

Huldra hentet to små flasker. En blå og en blank. Hun helte den flytende hjernemassen i like deler i de to flaskene.

‘Det er viktig at du ikke gjør noe feil, Lauritz’, sa Huldra. ‘Den blå flasken er medisinen til din far, Olav. Du må smøre halvparten på hodet og bland den siste halvdelen ut med varmt øl og la faren din drikke, og han vil bli frisk. Det er den blå flasken.’

‘Den blanke flasken er til Peder Bratsberg.’ Huldra åpnet en lærpung hvor det var knuste urter. Lauritz visste ikke hva det var. Huldra formet et eikeblad til en trakt og helte ned en stor porsjon i prestevannet.

‘Du må få Peder Bratsberg til å spise eller drikke dette. Du må lure det inn i maten eller drikken på en eller annen måte uten at han vet om det. Dette er sterk medisin og virker garantert, men effekten merkes først etter et par timer, og da er du langt borte og utenfor fare for å bli tatt. Det er den blanke flasken.’

Hun satte en kork i hver flaske og ga dem til Lauritz.

‘Skynd deg. Du har en lang vei hjem og mye å gjøre før det blir lyst og ny dag. Jeg må også rydde opp. Dette har aldri skjedd og du har aldri vært her. Gå nå.’

‘Takk’, sa Lauritz og åpnet døren.

Uværet hadde blåst over. Månen skinte fra himmelen og viste vei. Lauritz gikk raskt ned fra fjellet mot fiskeplassen. Det ville snart bli morgen.